

31.8.2023

PPHVA/12080/07.01.02.04/2023

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@gov.fi

Lausunto asiaan VN/10912/2023, 7.6.2023

Hyvinvointialueiden pelastustoimen lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta.

Pyydettyinä lausuntona asiaan VN/10912/2023 Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitos esittää seuraavia huomioita.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 5 §:n 1 momentin mukaan, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi, taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella, seuraavia pelastustoimeen kuuluvia hyvinvointialueen tehtäviä voidaan koota hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi.

Hyvinvointialueiden tilanne- ja johtokeskusratkaisut

Hallinnonalat ylittävää kuvausta tarvittavista eri toiminnan tasoille sijoittuvista tilannekeskuspalveluista ei ole esitetty. Tämän vuoksi hallinnonalakohtainen säätäminen asiassa ennen laaja-alaista arkkitehtuurikuvausta ei ole perusteltua erityisesti tiedossa olevien säästötavoitteiden valossa. Jokaisella hyvinvointialueella on erilaisia tarpeita tilannekeskustoiminnan kehittämiseen. Tilannekeskustoimintaa tulee tarkastella muuta toimintaa vastaavasti palveluintegraation tuottaman kustannustehokkuuden näkökulmasta, jolloin tilannekeskustoiminnan palvelukokonaisuudet tulee suunnitella hyvinvointialuekohtaisten tarpeiden näkökulmasta.

Palveluintegraatiota ja palvelukokonaisuuksia koskeva kehitystyö on hyvinvointialueilla vasta käynnistymässä, minkä valossa asetuksen valmistelun ajoitus ei ole perusteltu, eikä ehdotus asetuksen voimaantulolle ole perusteltu tai mahdollinen. Hyvinvointialueet ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on alueellaan itsehallinto. Itsehallinto mahdollistaa palvelujen järjestämisen ja palvelujen tuottamisen hyvinvointialueita sekä hyvinvointialueen asiakkuuksia parhaiten palvelevat ratkaisut.

31.8.2023

PPHVA/12080/07.01.02.04/2023

Esityksen kustannukset

Hyvinvointialueiden pelastustoimen valtakunnallista tilanne- ja johtokeskustointia kehitettäessä on kyseessä valtakunnallisten toimintaedellytysten vahvistaminen, jolloin säädöksestä aiheutuvien kulujen kustannusvastuu kuuluu täysimääräisesti valtiolle. Esitys rikkoo rahoitusperiaatetta, jonka mukaan valtion velvollisuus on huolehtia tosiasiallisista taloudellisista edellytyksistä suoriutua tehtävistä, jotka säädöksillä määritellään.

Merkittävässä investoinneissa on 16.6.2023 julkaistun hallitusohjelman mukaan esitettävä kustannusvaikuttavuusanalyysi. Esityksen kustannusvaikutuksista ei ole tehty arviota, jolloin hyvinvointialueilla ei ole ollut mahdollisuutta huomioida uusien ja laajennettujen tehtävien lisäkustannuksia tulevan vuoden talousarvioon.

Valmistelutyössä käytyjen keskustelujen mukaan tilannekuvan seuraaminen on jo olemassa olevaa toimintaa, johon siksi ei tarvita uutta rahoitusta. Näkemyksemme mukaan tämä ei pidä paikkaansa. Käytännön esimerkkinä haluamme todeta:

Kun nykyjärjestelmässä alueellista pelastustoimen tilannekuvaa seuraavan päivystävän palomestarin työaikaa käytetään johonkin muuhun työnantajan määrittelemään tehtävään, tai kun hän osallistuu hälytystehtävään, tilannekuvan seuraaminen keskeytyy, jolloin tilannekuvaa ei seuraa kukaan. Näin ollen hyvinvointialueet joutuvat resursoimaan määrärahoja erityisesti henkilökustannuksiin taatakseen jatkuvan tilannekuvan ylläpitämisen mahdollisuuden. Siksi tilanne- ja johtokeskustointia tulisi tulkita uudeksi lakisääteiseksi toiminnaksi.

Esitämme harkittavaksi, että pelastustoimen tilanne- ja johtokeskustointoja järjestäville hyvinvointialueille ohjataan erikseen tähän monihyvinvointialueelliseen toimintaan merkitty ja tarkoitettu määräraha, jolloin monimutkaiset ja hankalat rahoitusosuuksien määräytymismekanismi voidaan sivuuttaa.

Esityksessä käytetty terminologia

On kiinnitettävä huomiota, että pelastustoimen säädöksissä nimitetään säännönmukaisesti hyvinvointialueita paikalliseksi hallinnon tasoksi, mikä poikkeaa muusta hallinnosta ja on siten omiaan tuottamaan haasteita hallinnon yhdyspintojen yhteistyölle sekä palveluintegraatiolle. Pelastustoimi ei ole asemassa, jossa se voisi rakentaa hallintoarkkitehtuuria muusta hallinnosta eroavilla lähtökohdilla, määrityksillä tai terminologialla.

Kuuleminen

Lausuttaessa asetuksesta on kiinnitettävä huomiota siihen, että valmisteltu on toteutettu virkatyönä sisäministeriössä ja valmistelun tueksi on asetettu valmistelutiimi, jonka tehtävänä on ollut huolehtia valmistelun kuluessa tarvittavasta sidosryhmien kuulemisesta. Sidosryhmien kuulemista ei ole toteutettu vaadittavassa laajuudessa, jolloin valmistelussa ei olla noudatettu valtioneuvoston hyvänhallinnon periaatteiden määrittämiä valmistelu- ja kuulemiskäytänteitä.

31.8.2023

PPHVA/12080/07.01.02.04/2023

Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on lain pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) nojalla kuultava niitä hyvinvointialueita, joita asia koskee. Lain kohtaa on tulkittava laajasti siten, että tehtäviä kootessa koskevat järjestelyt kaikkia hyvinvointialueita, joilta jokaiselta tulee pyytää asiasta lausunto.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitos

Petteri Jokelainen
pelastusjohtaja